

คอลัมน์ “หอคอยส่องโลก”

ผู้จัดการรายสัปดาห์ ฉบับวันที่ 9-15 มิถุนายน 2540

Red Star Over China ถึงวาระแฮยิด

รังสรรค์ ทัศนะพรพันธุ์

และแล้ววาระแฮยิดของ *Red Star Over China* ก็มาถึง !

ไม่น่าเชื่อว่า เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็วถึงปานนี้ ผมต้องกลับไปฟื้นความจำเกี่ยวกับหนังสือสำคัญเล่มนี้ และกลับไปอ่านบทความเรื่อง “ดาวแดงเหนือเมืองจีน” ของธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* (มกราคม 2516) อีกครั้งหนึ่ง

Red Star Over China เป็นหนังสือเล่มแรกๆ ที่ช่วยให้โลกภายนอกรู้จักพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และบรรดาผู้นำพรรคคนสำคัญ โดยเฉพาะเหมาเจ๋อตง ผู้เขียนเป็นนักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกัน ชื่อ เอ็ดการ์ สโนว์ (Edgar Snow, 1905-1972) ผู้ซึ่งดำรงอาชีพนักหนังสือพิมพ์เพราะชะตากรรมซ้ำๆ

เอ็ดการ์ สโนว์ มิได้ตั้งใจประกอบอาชีพนักหนังสือพิมพ์ หากแต่ต้องการเป็นนักโฆษณา แต่แล้วเมื่อผิดหวังจากงานโฆษณา สโนว์จึงตัดสินใจเดินทางรอบโลกในปี 2471 เมื่อเดินทางไปถึงเมืองเซี่ยงไฮ้ เขาต้องทำงานในตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการฝ่ายการโฆษณาของนิตยสาร *China Weekly Review* เพื่อหารายได้สำหรับการท่องเที่ยว แต่แล้วก็ถลำลึกไปเป็นนักข่าว ในชั้นแรก ความผูกพันที่เขามีต่อเมืองจีนยังไม่มี ทั้งเขาก็ไม่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีน การทำหน้าที่นักข่าวตัวแทนทำให้สโนว์ได้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนชาวจีน รวมตลอดจนได้พบบทกวีที่ลุกขึ้นซึ่งสร้างความทุกข์เคียดแก่ประชาชนอย่างสุดพรรณนา สโนว์ได้เห็นอาการความฉ้อฉลและการฉ้อราษฎร์บังหลวงของรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง และได้รับทราบพฤติกรรมของ ‘โจรแดง’ อันเป็นชื่อที่ฝ่ายรัฐบาลเรียกกองทัพแดงของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

เอ็ดการ์ สโนว์ แต่งงานกับเฮเลน ฟอสเตอร์ (Helen Foster, 1907-1997) ในปี 2475 ทั้งสองเริ่มมีความผูกพันกับเมืองจีน และเลือกตั้งบ้านเรือนในนครปักกิ่ง โดยที่เริ่มเรียนภาษาจีนอย่างจริงจังด้วย ทั้งสองเข้าไปพัวพันกับขบวนการนักศึกษาที่กำลังรณรงค์ต่อต้านการรุกรานของญี่ปุ่น ยิ่งนานวันทั้งสองยังมีจุดยืนแตกต่างจากพรรคก๊กมินตั๋ง

แท้ที่จริงแล้ว เอ็ดการ์ สโนว์เริ่มรายงานข่าวเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก่อนการแต่งงานเสียอีก บทความของสโนว์ซึ่งตีพิมพ์ในนิตยสาร *Current History* ในปี 2473 นับเป็นประจักษ์พยานของความซื่อสัตย์ บทความดังกล่าวกล่าวถึงการรุกคืบของกองทัพแดงในประเทศจีน จากการศึกษาของศาสตราจารย์โรเบิร์ต ฟาร์นสเวิร์ธ (Robert M. Farnsworth) แห่งมหาวิทยาลัยมิสซูรี อันเป็นสำนักตัดศิลาของเอ็ดการ์ สโนว์ พบว่า สโนว์แสดงความคิดเห็นในบทความดังกล่าวว่า กองทัพแดงอาจมีชัยเหนือรัฐบาลพรรคก๊กมินตั๋ง หากแต่บรรณาธิการ *Current History* ตัดทอนข้อความดังกล่าวทิ้งไป (ดูบทนำหนังสือ *Edgar Snow's Journey South of the Clouds*. University of Missouri Press, 1991)

ในเดือนมิถุนายน 2479 เอ็ดการ์ สโนว์เริ่มเดินทางไปเมืองเปาอัน (Pao An) อันเป็นฐานที่มั่นของกองทัพแดงในภาคตะวันตกเฉียงเหนือ การเดินทางครั้งนี้ได้รับความช่วยเหลือเกือบจากมาตามซุนยัดเซน ซึ่งเอนเฉียงอยู่ข้างกองทัพแดง สโนว์จึงได้รับการต้อนรับจากผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอย่างยิ่ง เขาใช้ชีวิตอยู่ในฐานที่มั่นของฝ่ายคอมมิวนิสต์ถึง 4 เดือน มีโอกาสสัมภาษณ์เหมาเจ๋อตง โจวเอินไล และผู้นำพรรคคนอื่นๆ มีโอกาสคลุกคลีกับทหารแดง และศึกษาภาวะระเบียบของกองทัพแดง มีโอกาสศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในเขตการปกครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์ รวมถึงอดจนศึกษาวิธีการจัดระเบียบการปกครองของฝ่ายคอมมิวนิสต์

สโนว์เดินทางกลับนครปักกิ่งในเดือนตุลาคม 2479 และเริ่มลงมือเขียน *Red Star Over China* จากบันทึกข้อมูลที่รวบรวมมาตลอดระยะเวลา 4 เดือนนั้น ในเวลานั้นญี่ปุ่นกำลังกรีธาทัพยึดดินแดนของประเทศจีน หนังสือเล่มนี้จึงเขียนขึ้นในภาวะสงคราม สโนว์เล่าว่า ในขณะที่เขานั่งเขียนต้นฉบับอยู่นั้น เสียงปืนและการต่อสู้นอกกำแพงเมืองจีนปรากฏอยู่ตลอดเวลา

Red Star Over China ฉบับภาษาจีนตีพิมพ์ในปี 2480 ก่อนฉบับภาษาอังกฤษ ผมไม่มีข้อมูลที่แน่ชัดว่า ใครเป็นผู้แปลต้นฉบับเป็นภาษาจีน ผมทราบจากข้อเขียนของสโนว์ในที่ต่างๆว่า สโนว์มิได้มีความรู้ภาษาจีนดีพอที่จะเขียนต้นฉบับภาษาจีนเอง แต่สโนว์ก็มีเพื่อนนักเขียนและปัญญาชนจำนวนมาก มีหน้าที่ยังมีสายสัมพันธ์กับผู้นำนักศึกษาอีกด้วย จึงมิใช่เรื่องน่าประหลาดใจหากมีผู้ช่วยสโนว์จัดทำต้นฉบับภาษาจีน ประชาชนชาวจีนเองก็มิได้มีข่าวสารที่สมบูรณ์เกี่ยวกับกองทัพแดง เมื่อ *Red Star Over China* ฉบับภาษาจีนออกสู่ตลาด จึงมีผู้สนใจอ่านพอสมควร สโนว์กล่าวในบทนำ *The Other Side of the River* (1961) ว่า ในบรรดาผู้อ่านหนังสือเล่มนั้น ส่วนหนึ่งเป็นเยาวชน ซึ่งในเวลาต่อมาเป็นผู้นำรุ่นที่สองและสามของสาธารณรัฐประชาชนจีน

Red Star Over China ฉบับภาษาอังกฤษตีพิมพ์ครั้งแรกในประเทศอังกฤษในปี 2480 โดยสำนักพิมพ์ Gollancz ซึ่งมีชื่อเสียงในการตีพิมพ์หนังสือฝ่ายซ้าย ในปีต่อมาจึงจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ Random House ในสหรัฐอเมริกา สโนว์เล่าว่า เนื่องจากการจัดพิมพ์หนังสือนี้กระทำในขณะที่มีสงครามในประเทศจีน เขาจึงไม่มีโอกาสตรวจพิสูจน์หนังสือ ในประการสำคัญเขาไม่มีโอกาสตรวจสอบข้อมูลและชื่อที่ถูกต้องของบรรดาผู้นำฝ่ายคอมมิวนิสต์ เพราะเขาไม่สามารถจดชื่อคนเหล่านั้นเป็นตัวอักษรจีน ประกอบกับความจำกัดของเอกสารข้อมูล ทำให้มีโอกาสตรวจสอบได้ *Red Star Over China* ฉบับพิมพ์ครั้งแรกจึงสะกดชื่อบุคคลต่างๆอย่างผิดพลาดและล้าหลัง

เอ็ดการ์ สโนว์เดินทางไปพบเหมาเจ๋อตุงในฐานะที่มั่นทางภาคตะวันตกเฉียงเหนือเป็นครั้งที่สองในปี 2482 เวลานั้นกองทัพก๊กมินตั๋งกำลังล้อมปราบกองทัพแดงอย่างหนัก สองปีต่อมา สโนว์เขียนหนังสือเรื่อง *The Battle for Asia* (1941) ซึ่งกล่าวถึงการขยายวงไพบูลย์ของญี่ปุ่น และสงครามระหว่างจีนกับญี่ปุ่น โดยที่มีเนื้อหาส่วนหนึ่งกล่าวถึงการเติบโตของกองทัพแดงระหว่างปี 2480-2484

เมื่อมีการจัดพิมพ์ *Red Star Over China* ฉบับ Modern Library Edition ในปี 2487 สโนว์เขียนปัจฉิมลิขิตปี 2487 (*Epilogue* 1944) โดยกล่าวในตอนท้ายว่า กองทัพเยาวชนอันน้อยนิดซึ่งโบกธงแดงเหนือเขาชิงกังซานในปี 2471 ได้เติบโตใหญ่เป็นขบวนการแห่งชาติจนกลายมาเป็นกระบอกเสียงของประชาชนชาวจีนจำนวนมากอย่างมีอาจปฏิเสศได้

เอ็ดการ์ สโนว์ แก้ไขเพิ่มเติม *Red Star Over China* ในการจัดพิมพ์ปี 2511 โดยสำนักพิมพ์ Grove Press แห่งสหรัฐอเมริกา โดยที่สำนักพิมพ์ Gollancz เป็นผู้จัดพิมพ์ในอังกฤษในปีต่อมา สโนว์ตัดทอนเนื้อหาบางส่วนที่ปรากฏในฉบับการตีพิมพ์ครั้งแรก และแก้ไขการสะกดชื่อคนจีนให้ถูกต้อง ในประการสำคัญ สโนว์เพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนที่เป็นลำดับเหตุการณ์การปฏิวัติในประเทศจีนตลอดช่วงเวลา 125 ปี (พ.ศ. 2383-2511) การเพิ่มเติมเชิงอรรถโดยอาศัยงานวิชาการและข้อมูลที่มีเพิ่มเติมในภายหลัง และการจัดทำบันทึกประวัติบุคคล (Biographical Notes) การแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าวนี้ช่วยให้หนังสือมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ขึ้น

เอ็ดการ์ สโนว์ ออกจากประเทศจีนในปี 2484 หลังจากที่ใช้ชีวิตอยู่ถึง 13 ปี เริ่มต้นจากความไม่ตั้งใจและไม่มีความรู้สึกผูกพันกลายเป็นความผูกพันอันลึกลับ สโนว์เขียนอัตชีวประวัติใน *Journey to the Beginning* (1958) เล่าเรื่องราวเหล่านี้

ภายหลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์ยึดครองแผ่นดินใหญ่ได้ในปี 2492 สโนว์ไม่มีโอกาสกลับไปเยือนประเทศจีน เนื่องจากนโยบายการต่อต้านรัฐบาลจีนคอมมิวนิสต์ของสหรัฐอเมริกา และอิทธิพลของลัทธิแม็กคาร์ธี (McCarthyism) จบจบปี 2503 จึงมีโอกาสเยือนประเทศจีนภายใต้รัฐบาลคอมมิวนิสต์ และได้กลับไปเยือนอีกหลายต่อหลายครั้ง โดยที่ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเมืองจีนอีกหลายเล่ม

เอ็ดการ์ สโนว์มีโซ่ชาวอเมริกันคนเดียวในช่วงทศวรรษ 2470 และทศวรรษ 2480 ที่เอนเอียงเข้าข้างฝ่ายคอมมิวนิสต์ เพื่อนนักหนังสือพิมพ์อเมริกันที่ประจำอยู่ในประเทศจีนต่างได้เห็นความชั่วร้ายของรัฐบาลเจียงไคเช็ค ไม่ว่าจะเป็นอีริก เซวาไรด์ (Eric Sevareid) ฮาโรลด์ ไอแซกส์ (Harold Isaacs) และธีโอดอร์ ไวท์ (Theodore White) ข้าราชการอเมริกัน ดังเช่น จอห์น แพตตัน เดวิส (John Paton Davies) และจอห์น สจ๊วต เซอร์วิส (John Stewart Service) แห่งกระทรวงการต่างประเทศ รวมถึงลดจนนายพลโจเซฟ สติลเวลล์ (Joseph Stilwell) ผู้บัญชาการกองทหารอเมริกันประจำประเทศจีนต่างไม่เห็นด้วยกับนโยบายหนุนช่วยรัฐบาลก๊กมินตั๋ง บทวิเคราะห์สถานการณ์ในประเทศจีนที่จอห์น สจ๊วต เซอร์วิส รายงานต่อกระทรวงการต่างประเทศ Joseph W. Esherick รวบรวมตีพิมพ์ไว้ในหนังสือชื่อ *Lost Chance in China* (1974) ส่วนบทบาทของนายพลสติลเวลล์ ศึกษาได้จากงานของ Barbara W. Tuchman เรื่อง *Stilwell and the American Experience in China, 1911-1945* (1972)

งานเขียนเรื่องเมืองจีนของเอ็ดการ์ สโนว์ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่มีความเป็นกลาง แม้ผู้เขียนมิได้เป็นคอมมิวนิสต์ แต่มีจุดยืนเห็นใจฝ่ายคอมมิวนิสต์ ในแง่นี้ บทวิพากษ์เอ็ดการ์ สโนว์ มิได้แตกต่างจากบทวิพากษ์ฮันซูฮยิน (Han Suyin) อัครชีวะประวัติของฮันซูฮยิน ซึ่งเขียนร้อยเข้ากับประวัติศาสตร์การปฏิวัติในประเทศจีนในหนังสือชุด *China Autobiography History* อันประกอบด้วยหนังสือ 3 เล่ม ได้แก่ *The Crippled Tree* (1965), *A Mortal Flower* (1966) และ *Birdless Summer* (1968) ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าตัดสินประวัติศาสตร์ด้วยความลำเอียง บทวิพากษ์นี้ยังปรากฏต่อมา เมื่อฮันซูฮยินเขียนชีวะประวัติเหมาเจ๋อตุงในหนังสือชุด *Mao Tse Tung and the Chinese Revolution* อันประกอบด้วยหนังสือ 2 เล่ม ได้แก่ *The Morning Deluge : 1893-1953* (1972) และ *Wind in the Tower : 1949-1976* (1972) ทำนองที่สุด *Eldest Son : Zhou Enlai and the Making of Modern China 1898-1976* (1995) ก็ได้รับการวิพากษ์ว่าใช้ข้อมูลข้างเดียวเฉกเช่นเดียวกัน

หาก *Red Star Over China* ออกสู่บรรณพิภพในทศวรรษ 2530 เอ็ดการ์ สโนว์ คงต้องเผชิญคำวิพากษ์วิจารณ์เป็นอันมาก เพราะบัดนี้มีหนังสือที่เขียนถึงด้านที่ 'ชั่วร้าย' ของเหมาเจ๋อตุงเป็นอันมาก รวมทั้งบันทึกความทรงจำของแพทย์ประจำตัวของเหมาเจ๋อตุงเอง

คำถามพื้นฐานมีอยู่ว่า เราจะเชื่อถือข้อเขียนเหล่านี้ได้มากน้อยเพียงใด หาก *Red Star Over China* ถูกตั้งข้อกังขาได้ หนังสือเหล่านี้ก็ควรได้รับการตั้งข้อกังขาเหมือนกัน ท้ายที่สุดหากเราเชื่อว่า ความเป็น 'เทพ' ของเหมาเจ๋อตุงเกิดจากการเสกสรรคัมภีร์ของพรรคคอมมิวนิสต์ จะให้เชื่อโดยสนิทใจได้อย่างไรว่า ความเป็น 'ซาตาน' ของเหมาเจ๋อตุงมิได้เกิดจากการปั้นแต่งของพรรคคอมมิวนิสต์ในยุคที่เพิ่งเสี้ยวผิงเรื่องอำนาจ

ข้อที่นักประวัติศาสตร์มืออาชีพปฏิเสธได้ ก็คือ การปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศจีนประสบความสำเร็จภายใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง และการนำที่มีประสิทธิผลเกิดจากความสามรถในการวิเคราะห์สถานการณ์ และการคาดการณ์ได้อย่างถูกต้องแม่นยำของเหมาเจ๋อตุง *Red Star Over China* พยายามบอกกล่าวผู้อ่านในประเด็นเหล่านี้

ฐานะทางประวัติศาสตร์ของ *Red Star Over China* (1937) มิได้แตกต่างจาก *Ten Days That Shook the World* (1919) และ *Hiroshima* (1946)

Ten Days That Shook the World (1919) เขียนข้างคอมมิวนิสต์รัสเซีย คู่เคียงกับที่ *Red Star Over China* (1937) เขียนข้างคอมมิวนิสต์จีน จอห์น รีด (John Reed, 1887-1920) ผู้แต่งและหลุยส์ ไบรแอนต์ (Louise Bryant) ภรรยาอยู่ในนครเปโตรกราด (Petrograd ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็น Leningrad ช่วงระยะเวลาหนึ่ง) ในฤดูใบไม้ร่วงปี 2460 ขณะที่พรรคบอลเชวิคกำลังปฏิวัติและยึดกุมอำนาจรัฐได้ รีดต่างจากสโนว์ในข้อที่เป็นนักหนังสือพิมพ์หัวเอียงซ้ายร่วมเคลื่อนไหวในขบวนการสังคมนิยม มีความสัมพันธ์ส่วนบุคคลกับเลนิน และใช้ชีวิตบั้นปลายในรัสเซียจบจนถึงแก่กรรม มิใช่ต้องกล่าวว่า เลนินถึงกับเขียนคำนำให้ *Ten Days That Shook the World* ในภายหลัง

Hiroshima (1946) เหมือนกับ *Ten Days That Shook the World* (1919) และ *Red Star Over China* (1937) ในข้อเขียนที่เป็นหนังสือที่เล่าประสบการณ์ของผู้เขียน จอห์น ริชาร์ด เฮอร์ซีย์ (John Richard Hersey, 1914-) เล่าเรื่องราวของชาวนครฮิโรชิมา ที่ประสบภัยพิบัติจากระเบิดปรมาณู ความแตกต่างสำคัญอยู่ที่ว่า *Hiroshima* (1946) เป็นหนังสือว่าด้วยสงครามกับมนุษยธรรม อันเจือปนด้วยอุดมการณ์ทางการเมืองแต่เพียงส่วนน้อย